

УДК 330.341.1

Л. Малюта, А. Лесюк

(Тернопільський національний технічний університет іменні Івана Пулюя)

РЕЙДЕРСТВО В УКРАЇНІ – РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ

Сьогодні Україна переживає черговий кримінальний бум. Шпальти газет заповнені повідомленнями про скандальні захоплення підприємств та криваві «розбірки» з конкурентами. В Україні спостерігається тенденція до підвищення кількості рейдерських атак, зокрема в таких областях — Київській, Дніпропетровській, Полтавській, Львівській, Одеській, Харківській. Тобто, в тих регіонах, де промисловість є більш розвиненою. Причому лідером залишається саме Київська область. Слово «рейдер» з лексики економістів успішно перейшло до словникового запасу пересічних громадян і стало загальноновизнаною лайкою, а замовні вбивства власників великих підприємств та вдалих банкірів стали практично повсякденним явищем. Ситуація в країні нагадує мутний час «пізньої перебудови». Тема корпоративних воєн і недружніх захоплень взагалі характерна для країн з перехідною економікою, де при мінімально затрачених зусиллях є можливість миттєво стати власником господарського товариства, за безцінь приватизувати стратегічне підприємство, а при наявності потрібних зв'язків – взагалі привласнити цілу галузь. Але, як і будь-яке інше явище, проблема рейдерства має свої передумови. У державах з такою економікою як наша, умови для рейдерства створюються в той момент, коли суб'єкт господарської діяльності приватизується незаконним шляхом. Сумнівна передісторія приватизації об'єктів, коли підприємства з розірваними технологічними та економічними зв'язками були насильно вкинуті в «ринок» при повній відсутності ринкової інфраструктури, сприяла появі незадоволених міноритарних акціонерів. А це – практично весь необхідний набір умов, необхідних для успішного рейдерського захоплення. Рейдер не може здійснити захоплення об'єкта, якщо його корпоративна історія бездоганна, й немає ані найменших причин для судових позовів. Рейдер також не зможе атакувати господарське товариство, перекупуваючи акції в міноритарних акціонерів, якщо його власники консолідували 80-100% акцій. Наявність корпоративного спору – це все, що потрібно вмілому рейдеру для втілення своїх амбіційних планів захоплення. Певні спроби боротьби з недружніми захопленнями й поглинаннями підприємств в Україні робляться лише протягом останніх 3-х років. У засобах масової інформації корпоративні захоплення підприємств, як правило, висвітлюють крізь призму неефективної протидії рейдерам з боку правоохоронних органів. Мовляв, досить лише протиставити силовому захопленню або недружньому поглинанню ефективну державну охоронну структуру, й відсоток успішності операції силового захоплення буде зведений нанівець. До цього часу існує думка про те, що саме за браком професійних охоронців рейдерам вдається проникнути на територію підприємства та, як наслідок, заволодіти необхідною документацією. Насправді ж, ця проблема є набагато глибшою, в Україні рейдерство дійсно є надзвичайно актуальною проблемою, яка набирає статусу загрози національній безпеці держави. Через нестійкість, корумпованість державних органів, прогалини у законодавстві, несформованість інституцій прав власності такий феномен в Україні не лише виникає, а й набирає високих «темів зростання». І хоча в розвинених країнах рейдерство є ефективним інструментом впливу на неефективні підприємства, у нас це інструмент перерозподілу власності та особистих інтересів. Боротьба з рейдерством має носити комплексний характер. У питанні протидії рейдерству повинні об'єднатися влада, парламент, бізнес, громадськість. Лише таким чином можливо значно скоротити кількість рейдерських захоплень в Україні. Отже, для ефективного подолання рейдерських захоплень потрібно вжити основних таких заходів: на боці власника повинна виступати держава і вживати реальні важелі щодо захисту прав власності; забезпечити прозорість і ефективність діяльності суб'єктів господарювання, які можуть зробити підприємство фактично невразливим до рейдерів.